Цілий день гемблює вигин,
Завтра він кільце ладнає.
Нарта ліва вже готова,
І також готова права,
Вже і вигин був скінчений,
Вже й кільце було, де треба.
Виглядав той вигин змієм
І лисицею кільце те.
Помостив він лоєм нарти,
Салом лосевим ялозить,
В голові тримає думку,
І слова такі мовляє:
„Най іден із молоданів,
В підростаючім народї,
Най у сї вбере ся нарти,
Їх підошвами поїде“.
Мовив юний Леммікейнен
Той юнак у повнї віку.
„Так, іден із молоданів,
В підростаючім народї,
Сю порушить ліву нарту,
І також порушить праву“.
Приладнав сайдак на спинї
Лука взяв він через плечи,
Захопив ціпок у руку,
Човгнув лївою ногою,
Далї правою у нартах,
І такі слова мовляє:
„Не знайти у Божім сьвітї
Під отсїм небесним дахом,
Не знайти у сьому лїсї
Жадного четвероного
Що його зуспіти годї,
Годї злапати як здобич,
Сину давнього Калеви,
Леммікейнену на нартах“.
Чує сю промову Хійсі,
Ті слова вчуває Ютас*)
Лося робить той Хіїсі
Ютас оленя майструє:
Голову з пенька гнилого,
Роги із гільок вербових,
Ноги з камишу морського,
Та з болїтних трав колїна,
Із тичок спина у лося
А суха солома жили
Очи — квітки болотяні,
Із квіток озерних вуха,
А кора соснова — шкіра
Та гнила колода — мясо.
Так навчав Хіїсі лося,
Промовляв слова такії:
„Ти біжи, Хіїсин лосе,
Поспішай прекрасний олень,
На місця, де густо лосів
На синів Ляпонських ниви,
Най сей муж попопотїє
Перш за всї змокріє Аті“.
Дременув той лось Хіїсі,
Полинув чудовий олень
За коморами Похйоли,
Нивами синів Ляпонських.
Дїжку він перекидає,
Вивернув казан в бататтЯ,
Вивалив у жар все мясо,
Вилив юшку у кабицю.
І підняв ся ґвалт страшенний
На ниві синів Ляпонських;
Їх загавкали собаки,
Засьміяли ся жінки їх,
Дїти стали в голос плакать,
Нарікати всї Ляпонцї.
Сам веселий Леммікейнен
Хутко лося здоганяє,
І полями й болотами,
І широким низькодолом.

---

*) Злий дух — Хіїсі.

Із під нарт вогонь бере ся,
І ціпок димує дуже.
Тільки лося вже не видко,
І не видко, і не чути.
Через доли, через замки,
Він сковза через озера,
Через всї пустелї Хійсї,
Через всї галяви Кальми*)
Перед щелепами смерти,
Повз оселю тої Кальми;
Смерть роззявила вже пащу,
Кальма голову схиляє,
Щоб схопить того героя,
Проковтнуть Каукомйелі —
Не могли його умкнути,
Не могли його зуспіти.
Не минув їдної смужки,
Не зайшов в їден куточок,
В дальших сторонах Похйоли,
Там на обширах Ляпонських
Ковза смужкою тією,
Сей куток він переїхав
Він на край кутка доїхав,
Чує: гомін зняв ся дужий,
По узкраїнах Похйоли
На полях синів Ляпонських;
Чує гавкають собаки,
Плачуть діти у Ляпонців,
Реготять жінки, він чує,
Всї обурились Ляпонцї
Сам веселий Леммікейнен,
От наважив ся дістатись
В місце, де собаки брешуть,
На поля синів Ляпонських.
І приїхавши сказав він,
Так сказав, як там з'явив ся:
„Тут чого жінки сьміють ся,
Тут чого малята плачуть,
Лементують дїдугани,
Брешуть сїрії собаки?“
„Через те жінки сьміють ся,
Через те малята плачуть,
Лементують дїдугани,
Брешуть сїрії собаки:
Перебіг тут лось Хійсї,
Копитом простукав гладким,
Перекинув лось той дїжку,
Вивернув казан в багаття,
Вилив всю він нашу страву.
На вогонь розлив він юшку“.
Той юнак у повнї віку,
Сам веселий Леммікейнен,
Нарту лївую посунув
Як гадюка в житнїй ниві;
В воду повалив ялину
Як ехидна плазовита;
Сам сковзаючи промовив,
На ціпок зіпершись каже:
„Ну тепер Ляпонець кожний,
Може вже піти по лося,
Може кожная Ляпонка
Тут казан чистїше вимить;
Із дїтий Ляпонських кожне
Може тут трісок принести;
В казанї Ляпонець кожний
Може тут зварити лося“.
Напира з усеї сили
Уперед нагнувсь поніс ся;
Нартою у перше рушив
І з очий ізник одразу,
Вдруге нартою порушив,
І його нечутно стало;
Третїм разом він улучив,
Лосеві на спину хутко.
Він бере кленову палю,
Із гілок берези лубя

*) Кальма — божество смерти; смерть.

Щоб звязать міцніше лося.
Повести за тин дубовий
„Тут лишай ся, лосе Хійсі,
Тут стрибай, скакуне лютий“.
Гладить він по спині лося,
І плеска по шиї любо:
„Ну тепер вже буде з мене,
Відпочить тепер я можу,
З молодим дівчатком побіч,
Із куріпкою підлітком“.
Розпалив ся лось Хіїсі,
І почав він дико битись,
Сам сказав слова такії:
„Най тебе ухватить Лемпо!
Хочеш спати ти з дівчатком,
Жити з панною укупі“.
Упирає ся ногами,
Рве він лубя березове,
Ламле ту кленову палю,
Розточає тин дубовий.
Лось полинув хутко-прудко,
Дременув він звідти шпарко,
І полями й болотами,
І лісистими горами,
Що уже не видко й оком
І зусім не чути вухом,
Молодець дивив ся хмурно,
Веселун той зажурив ся,
Засмутив ся і насупивсь,
Прудко він помчав за лосем.
Штовхонув він раз ногою,
І загрузла в ямі нарта,
Разломилась і зігнулась,
І підошвою скрутилась,
На кінці зломив ся прутик,
На кінці ціпок вломив ся.
Утікає лось Хіїсі,
Голови уже не видко.
Смутно глянув Леммікейнен,
Звісив голову журливо,
Всї свої розгледів речи,
І такі слова мовляє:
Най ніхто за свого віку,
Най ніхто з усіх на сьвіті
Не біжить у ліс уперто,
Щоб ловить Хіїсі лося,
Як то я біг неборака:
Зопсував геть чисто нарти.
Поламав свого ціпочка
І погнув в лїсу свій прутик“.

Руна чотирнайцята.

От веселий Леммікейнен
Погадав, поміркував так:
На який би шлях звернути
І яку верстать дорогу:
Чи Хіїсі лося кинуть,
І самому йти до дому,
Чи попробувати ще раз,
Вполювати того лося
На відраду Панні лїсу
Гайовій на радість панні.
Він такі слова мовляє,
І таку говорить мову:
„Укко, мій високий Боже,
Любий мій отець небесний,
Споряди ти лїпші нарти,
Дай ти їм велику хуткість,
Щоб я ними міг майнути
Суходолом, болотами,
Просто в сторону Хіїсї
Похйоли великим полем
У слїди Хіїсі лося,
Лося, дикого оленя.
Зміж мужів іду до лїсу,
Зміж героїв на роботу,

Я шляхом на Таніолю*)
Поуз Тапіо оселї.
Мій чолом Вам гори, виши
Вам лїси з смерек прекрасних,
Вам гайочки осинові,
Тим також, хто вас витає.
Дай дорогу, лїсе, пустко,
Будь о Тапіо, прихильний,
Пропусти на гори мужа,
Дай менї пройти болотом
Щоб мою піймати здобич,
Одібрати надгороду.
Сине Тапіо, Нюйріккі,
Дивний муж в шлику червонім,
Ти зазнач менї дорогу
На горі полож прикмети,
Щоб, дурний ішов я просто,
Щоб знайшов собі дорогу
Тут розшукуючи здобич,
Трудячись для нагороди.
Мєліккі,**) ґаздиня лїсу,
Мати лїсова прекрасна!
Ти своє розкидай злото,
Тут своє срібло розсипай
Перед мужем, що блукає
По слїдах, по всяких ямках.
Золоті ключі візьми ти,
Що на чересї в каблучцї,
Відімкни ти льох у Тапйо
Пошукай в палатах лїсу,
Тут я здобичі чекаю,
За охоту надгороди;
Як же ти сама не хочеш,
Загадай своїм служебкам
Доручи своїм челядкам,
Наймичок своїх пошли ти.
І яка ґаздиня з тебе,
Як не маєш ти служебок,
І не держиш ста челядок
Наймичок не маєш тисяч,
Щоб в лїсу отари пасти
І про дичину щоб дбати.
Лїсова станиста панно,
Тапйо, доню Медомовна,
В медову заграй сопілку,
Свисни у солодку дуду
Там, де панї милостива,
Де ґаздиня лїсу дивна.
Ти даси їй чути гуки
Ти її від сону збудиш
А вона не чує зовсїм,
Не прокинулась від сону,
Я благаю невідступно,
Золотий язик трівожу".
Так веселий Леммікейнен
Все благає у дорозї.
Лїсом він перебігає
І полями і болотом
До гори з вуголля Хійсі,
На пекучії галяви.
Ковза день, день другий ковза,
І нарештї аж на третїй
Надійшов до крутогіря
На бескет високий вийшов;
Кинув оком він на південь,
Подививсь через болото,
Взорив він оселю Тапйо:
Двері золотом мигочуть,
Блиск сяга через болото
Через чагарі і гору.
Тут веселий Леммікейнен
Уступає з свого місця,
Наближає ся до хати,
До вікон надходить Тапйо,
Там чекаючи сховав ся,
Під вікном засїв він шостим,

*) Мешкання Тапіо — божества лїсу; ліс.
**) Лїсове божество; Miellikki — ласкава.

Там подательки сиділи
Лїсу матірки розсілись
У самих буденних суквях,
В заялозеному дрантї.
Так промовив Леммікейнен:
„Що сидиш, ґаздине лїсу,
У брудній буденній сукнї,
Загорнула ся у драптя?
На тебе й дивитись бридко
І чудне твоє обличчя,
Ти з лиця усїм не гарна
З зашкорублим чорним тілом.
Як блукав отсїм я лїсом,
Три знайшов в лїсу палаци:
Костяний і деревяний,
Третїй був палац камінний;
Золотих шість гарних вікон
У стїнї було у кожній,
Подививсь я крізь віконце,
Заховавшись я побачив
Моцара́ самого Тапйо;
Бачив Тапіо ґаздиню
Теллерво,*) дочку ту Тапйо,
Бачив ввесь у Тапйо нарід,
Всї там злотом шамотїли,
І сріблом вони брязчали;
А сама ґаздиня лїсу,
Що дає відраду-втїху,
В золотій була обручці
В золотих на пальцях перснях,
Головний убір із злота,
Золоті в волоссї бинди,
Золоті ковтки на вухах,
І буйні на шиї перли.
Лїсова ласкава панї,
Медова Метсолї**) мати!
Скинь соломяні пантуфлї,
Берестяні черевики,
Поскидай гидкеє рамя,
Скинь кошулю до роботи:
Сукню радости візьми ти
І кошулю ошатнїшу,
Поки я ходжу тут лїсом,
Свеї здобичі шукаю.
Я нуджу ся дуже в лїсї,
Я цілком пахмурим став ся,
Що хожу тут по дурному,
Здобичи не мавши зовсїм;
Обітуй її здобути,
Щоб я міг спочити трохи.
Так занудно довгий вечір,
Довгий день той без здобутів.
Дїд лїсів темнобородий,
Мох твій плащ, чагарник — [шапка!
Загорни лїси в полотна,
Убери гаї в одїння,
Укривало дай осинам,
Вільхам дай мяке убрання,
Укривай сріблом ялини,
Ти розсип по соснам злото,
Упасуй ялини міддю,
Лїсові сріблом соснини,
Най цьвіте береза злотом,
Брязкітки на стовбур дай їй.
Ти зроби, як в давні давна,
Отодї були днї лїпші,
Ялина ясніла сонцем,
І сосна, неначе місяць,
Медом пахло серед лїсу,
Медом пахло в синїм гаї;
Лагумінням на пролїссях,
Із боліт стїкав був олїй.
Лїсу дочко, добра панно,

*) Мабуть від telta — покриття.
**) Лїсова оселя; від mesi — мед.

Донько Тапіо, Туйліккі!*)
Прожени на вкрай ти дичу,
До розложистих пролїссів;
Як вона не схоче бігти,
Як сюди ледачо піде,
Від куща візьми ти прутик,
Прут березовий в долині,
Бий її тоді по клубах,
Хвиськай ти її по боку
І жени до місця борше.
Здобич ти жени швиденько.
Аж до мужа, що чекає,
Польовничою тропою.
Як вона на стежку вийде,
Дай їй стежкою ти бігти,
Розіпни обидві руки,
Щоб не збочила диви ся,
Щоб та дича не ввилляла,
Щоб від стежки не відбігла,
Як же дича звідти вийде,
Як вона, буває, збочить,
Так за вухо на дорогу,
На стезю веди за роги.
Як що тарас на дорозї,
Ти відкинь на край дороги,
Як що там лежать дерева,
Розтрощи їх на кавалки.
Як що ти віря спіткаєш,
Похитни його навкоса,
Там, де нятий перевійник,
Де його підпора сьома.
Стрінеш річку на дорозї,
І на стежечцї струмочок,
Ти мосток зроби шовковий,
З кармазинової хустки
Перекинь через міжгірря
Кинь його ти через воду,
Через річку на півночі
Через піну водоспаду.
Ти, господар дому Тапйо,
Дому Тапйо господарко!
Дїд лїсів темнобородий,
Золотий владару лїсу!
Мімеркні, ґаздине лїсу,
Лїсова подання мати!
Ти стара в убраннї синїм,
У мережаних панчохах!
Ти приходь мінятись злотом,
І сріблом моїм мінятись;
Взяв від місяця я злото,
А срібло моє від сонця;
На війнї його здобуто,
І в бою з трудом надбано,
В гаманї лежить даремно,
У кисетї марно гине.
І те злото нерозмінне,
І срібло те невиводне.
Вже веселий Леммікейнен
Пербіг далеко лїсом,
Він сьпівав край лїсу піснї;
В трох гаях сьпівав зелених,
Прихилив ґаздиню лїсу,
Лїсового господаря.
Подобрішали всї панни,
З ним у згодї доньки Тапйо.
Сполошили, виганяють
Лося з нетрі лїсової,
З гірки Тапіо зганяють,
По краях палацу Хійсі
До чекаючого мужа,
Щоб він міг піймати здобич.
Сам веселий Леммікейнен
Свій аркан накинув швидко,
На плече Хіїсі лося,
На оту лошати шию,
Щоб ногами не брикав ся,

---

*) Від tuuli — вітер.

Як йому погладить спину.
А веселий Леммікейнен,
Промовля слова такії:
„Пане лїсу і країни,
І красо́ галяв травистих!
Мати лїсу — Міелїккі,
Мати лїсова подання!
Поспішай, бери ти злото,
І срібло бери хутнїше.
Розстели боржій хустину,
Поклади її ти долї,
Під отсе блискуче злото,
Під отсе срібло прекрасне,
Щоб на землю не упало
Не розсипалось по бруду“.
От він рушив у Похйолу,
І прийшовши мовить слово:
„І нарештї лось Хіїсі
На полях піймав ся Хійсі!
Дай стара за мене дочку,
Дївчину менї за жінку“.
Льовхі північи ґаздиня
Промовля слова такії:
„Дам тодї за тебе доньку,
Дївчину тобі за жінку,
Як коня ти запуздаєш,
Румака, що ввесь червоний,
Хійсі огеря у пінї,
Саме край полів Хіїсі.
Взяв веселий Леммікейнен
Золотистую канторку,
І сріблястую обротьку,
І пішов коня шукати,
Пильнувати довгогривка;
По кра́ях полів Хіїсі.
Бистро він шляхом мандрує,
Поспішає з того місця
На зеленії пролїсся,
На межи сьвятого поля,
Там коня шукає пильно,
Там шукає довгогривка.
Він заткнув за пояс кантар,
На плече узяв обротьку.
День шука, шукає другий,
І нарештї аж на третїй
Вийшов він на горб високий,
Бескету на спину лїзе,
Кинув оком на схід сонця,
Голову до сонця верне
На степу коня побачив,
Довгогривця коло сосен,
Вилїтав вогонь з волосся,
І знимав ся дим із гриви.
І промовив Леммікейнен:
„Укко, мій високий Боже!
Творче, ти нагониш хмари,
Скрізь хмарки по небу водиш
Відчини ти склеп небесний,
Як вікно — легке повітря,
Ти полий залїзним градом,
Удощи грудки залїза
В гриву коника Хіїсі
Білочолому у спину“.
Укко той творець небесний,
Що живе — мішка на хмарах,
Розпанахав геть повітра,
Розламав він склеп небесний,
Дав залїзний град і іней,
Удощив залїзний град він,
Голови буйнїше в мужа,
І конячої дрібнїше.
Все коневи в гриву впало,
Білолобому на спину.
Тут веселий Леммікейнен
Надійшов, хотів побачить
І добачити все краще,
Сам сказав слова такії:
„Добрий коню й з краю Хійсі,
Ти румаче з гір високих!
Золотим нагни ся чолом
Головою з срібним блиском,
Під кантарку золотую,

Під сріблястую обротьку,
Тебе кривдити не буду,
Пригинати му не дуже
На дорозї не далекій,
На шляху короткім вельми,
До будинку на Похйолі,
До лихої, злої тещи,
І не бити му ремінням,
Батогом тебе не ляcну,
Не торкну тебе я шовком,
І не вести му мотузком.
Хійсі кінь — червоний волос,
Огер, що увесь у пінї
Золотим нагнув ся чолом
Головою з срібним блиском
У сріблястую кантарку,
В золотистую обротьку.
От нарештї Леммікейнен
Занудзав коня Хіїсі,
Накида на морду кантар
Надїва йому обротьку,
І сїда на спину хутко
На крижи коню Хіїсі;
Батогом коня ударив,
Гількою з верби махає,
Хутко він шляхом простує,
До високих гір прямує,
До тих гір на північ дальню.
На той кряж укритий снїгом.
Приїздить він у Похйолу,
З двору він іде до хати
І дïставшись до Похйоли,
Уступивши мовить слово:
„Кінь занузданий великий,
Румака я взяв у Хійсі,
На полях його зелених,
Саме край сьвятого поля.
Я отам піймав і лося
На полях далеких Хійсі,
Дай стара за мене доньку,
Дай менї дївча за жінку“.
Льовхі, північи ґаздиня,
Промовля слова такії:
Я віддам тобі дївчину,
Заручу тобі я панну,
Як що лебедя застрелиш,
Птаха дужого в потоку
В чорній річцї уз Туонї*)
На сьвятій ріцї у нуртах.
Можеш спробувати раз лиш,
І послать їдну лиш стрілку“.
Сам веселий Леммікейнен
Молодець Каукомйелі,
Хоче лебедя уздріти,
Довгошийого побачить,
На ріцї Туонї чорній
В долишнім краю Маналї.**)
Швидко він ізвідти рушив,
Вийшов бистрими ступнями,
На потік край царства мертвих
До нуртів сьвятої річки.
Лук закинено за плечі,
І сайдак на спинї висить.
А пастух той мокроокий,
Дід старий отой Похйоли,
Став при самій Туонелї,
Край нуртів сьвятої річки,
І диви ся ввесь навколо,
Чи не прийде Леммікейнен.
Якось раз пастух нарештї
Леммікейнена побачив,
Як ішов той близче й близче,
До потоку Туонелї,
Саме поуз водоспаду.
Близ сьвятої річки нуртів.
Наче кий підняв із моря

*) Божество смерти; він пак Ма́иа.

**) Маналя — оселя мерців, теж Туонеля.

З хвилї він підняв гадюку,
Устромляє він крізь серце
Леммікейнену в печінки
Вгородив крізь лїву паху,
Просто в правую лопатку.
І веселий Леммікейнен,
Вже пронизаний звалив ся
І такі слова мовляє:
„Дуже зле ото вчинив я,
Що спитати недомисливсь
У старенької я неньки.
Дати б два маненьких слові,
Слів не більш, як троє дати,
Жити як і що робити
За сих злигоднів страшенних
Я змії не знаю вразок
Від гадюки мук не знаю.
Мати, ти мене носила,
Годувала в потї чола!
Ти дізнать, вгадати можеш,
Де тепер твій син нещасний.
Поспішай сюди до мене,
Ти ходи менї на поміч,
Щоб бідаху врятувати
Від конання в сьому місцї,
Щоб я парубком прокинувсь
І пішов у повнї віку“.

Так пастух той мокроокий
Дїдуган слїпий Похйоли
Леммікейнена закинув,
Затопив Калеви сина,
В Туонелї чорні води,
У оті бурхливі нурти,
І веселий Леммікейнен,
В течію шубовснув гучно,
Там шумує з водоспадом,
На просторі царства мерлих.
Ввесь в крові слуга Туонї
Міч встромив в Каукомйелі,
Полоснув гостренним лезом,
Так що гискри полетїли;
На пять куснїв плата мужа,
Тїло все на вісім часток.
Кинув в річку Туонелї,
В глибочінь води Маналї,
„Ти лежи собі там вічно,
Вкупі з луком і сайдаком,
Лебедів стріляй в потоку,
Водяних птахів на хвилях“.
Так сконав той Леммікейнен,
Вмер зальотник той невтомний,
В струмі чорному Туонї
На глибокім днї Маналї.

Руна пятнайцята.

Леммікейненова мати,
Так старенька дома мислить
„Де тепер мій Леммікейнен,
Де мій Аті запропав ся“.
Щоб назад прийшов не чути,
Щоб з дороги повернув ся“.
І не відала небога,
Мати рідна і не знала,
Де її лишилось мясо,
І де кров її зосталась.
Чи ж він на горі сосновій,
В тихому безлюдім краї
На кряжах шумливих моря,
На пінявій водотечі;
Чи стоїть в військовій бучі,
Серед боїща страшного,
По крижи увесь у крові.
Зачервонивсь по колїна.

Кілліккі, красуня-жінка,
На всї боки подивилась
В Леммікейненовім домі,
У дворі Каукомйелі,
Ввечір глянула на щітку,
Вранцї дивить ся на неї;
Випало їдного разу,
Рано вранцї перед сьвітом,
Виступає кров із щітки,
І червоне із щетини.
Кілліккі, красуня-жінка,
Промовля слова такії:
„Чоловік пропав без слїду,
І загиб Каукомйелі,
Десь на стежечцї безлюдій,
На невідомій дорозї;
Вже стікає кров із щітки,
І червоне із щетини“.
Леммікейненова неня,
Пильно дивить ся на щітку,
Починає гірко плакать:
„Горенько менї у сьвітї!
Що менї чинити бідній,
От вже любий мій синочок,
Та нещасної дитинка,
До важкого дня дожив ся,
До лихоти, бідний хлопець;
Лихо Кауко спіткало,
Кров закапала із щітки,
І червоне із щетини“.
Пелену взяла у руки,
І вхопила в руки сукню:
Лине шляхом дуже шпарко,
Поспіша з усеї сили;
Від ступнів трусились гори,
І підносились долини,
Понижають ся узгірря
Глибочінь на верх виходить.
До хаток дійшла Похйоли,
Розпитала ся про сина,
І такі слова мовляє:
О ти, півночи ґаздине!
Ти куди заслала сина,
Леммікейнена мойого“.
Льовхі, півночи ґаздиня
Відмовля слова такії:
„Я на тім не знаюсь зовсїм
Де синок твій заподів ся,
Огеря йому дала я,
Вогневу коняку в сани;
Десь загиб він в ополонцї,
Чи замерз в льодовім морі,
В пащу вовкови дістав ся,
Чи відмедеви у пельку“.
Мати Атина мовляє:
„Ти брехню говориш чисту:
Рід вовки мій не загублять
І ведмідь не займе Аті,
Швергоне він вовка пальцем,
Відмедів руками валить.
Як менї не скажеш правди,
Де ти Кауко поділа,
Я в пекарнї двері зламлю,
Двері виважу млинові“.
Мовить півночи ґаздиня;
„Я його погодувала,
І дала йому напитись,
Вгонобила всїм доволї.
Посадила мужа в човник,
Щоб він плинув течією.
Але все таки не знаю,
Де пропав твій син нещасний,
Може в пінї водоспаду,
Серед нурту десь у вирі“.
Мати Атіна мовляє:
„Ти брехню провадиш чисту;
Ти скажи вітверто правду,
І кінець полож неправдї.
Ти куди поділа Аті,
Де Калеви сина діла?
Чи тебе погибель візьме,
Зараз смерть тебе поглине“.

Мовить півночи ґаздиня.
„Ну тепер скажу я правду:
Загадала я, щоб лося
Того гордого піймав він
Огеря, щоб зануздав він
І щоб він запріг лошатко.
Та по лебедя послала,
Щоб сього зловив він птаха.
А про те таки не знаю,
Може з ним зчинилось лихо,
Чи він так чогось загаявсь;
Не чутно, щоб він вернув ся
Молоду свою узяти
Донечку мою кохану“.
Мати все шука, де зник він,
Все боїть ся, що пропав він;
Наче вовк біжить болотом,
Як ведмідь простує лїсом,
На воді пливе змією,
Кабаном біжить на полї,
Їжаком гайса край моря
Берегом неначе заяць.
Відкида аж геть каміння
Стовбури дерев валяє,
Розкидає хмиз далеко
На мости гільки метає:
Все загиблого шукає,
Все шука і не знаходить
От вона дерев питає,
Де її синок подів ся.
Зміж дерев ялина каже,
Дуб відмовив полохливо:
„Я про себе лиш піклуюсь,
Деб я дбав про твого сина,
Випав льос менї суворий,
І мене спіткало лихо:
На кілля мене рубають,
Та вирізують киячча,
Та на дрова переводять,
Пропаду я незабаром“.
Все загиблого шукає,
Все шукає, не знаходить.
От шляхи вона стріває
Їх вона благає-просить:
„Ви, шляхи від Бога дані,
Чи не бачили синочка,
Мого ябка золотого,
Того срібного кийочка?“
Їй розумно відмовляють
Їй шляхи оті говорять:
„Нам самим великий клопіт,
Деж нам дбать про твого сина,
Нам гірка судилась доля,
Нас тяжке спіткало лихо:
Нами все біжать собаки,
Нами котять ся колеса;
Черевики дуже топчуть.
Нас придушують підошви“.
Все загиблого шукає,
Все шукає — не знаходить.
От іде шляхом тим місяць,
Так вона його благає:
„Місяцю мій золотенький!
Чи не бачив ти синочка,
Мого ябка золотого,
Того срібного кийочка?“
Місяць той від Бога даний,
Їй розумно відмовляє:
„В мене клопоту багато
Деб я дбав про твого сина,
Випав льос менї суворий,
І мене спіткало лихо:
У ночи я сам блукаю,
І сьвічу в морози люті;
В зимку я на чатах пильних,
А у лїтку я зникаю“.
Все загиблого шукає,
Все шука і не знаходить.
Сонце їй іде навпроти,
Так його благає мати:
„Сонечко від Бога дане!
Чи не бачило синочка,

Мого ябка золотого
Того срібного кийочка?“
І про тее знало сонце
На відповідь так сказало:
„Вже загинув твій синочок,
Вже сконав він неборака,
На Туоні чорній річці
В глибокости вод Манaлі.
В водоспад він затопив ся
Поринув в глибокі нурти,
На границях Туонелі,
На низовинах Манaлі“.
Леммікейненова мати
Розлилась слізми гіркими,
Йде до коваля, і каже:
„Ільмарінене ковалю!
Ти давніш кував і вчора,
Так покуй мені ще ниньки,
З держаком граблї мідяним,
Та з залїзними зубцями
Зубції довгі на сто сажінь,
І держак на пять завдовжки,
Сам коваль той Ільмарінен,
Той кувач одвічний майстро,
Мідяне зробив граблище,
На граблї зубці скував їй,
Що завдовжки на сто сяжінь,
На валку скував пять зубців.
Леммікейненова мати
Узяла граблї залїзні,
Надбіга до Туонелі,
І отак благає сонце.
„Сонечко від Бога дане!
Що присьвічуєш Творцеви,
Припечи разочок палко,
Вдруге, щоб зняла ся пара,
В третє горяче-пекучо,
Ти приспи лихеє кодло,
Ти знесиль Манaлі нарід,
Потоми Туоні панство“.
Сонце те від Бога дане,
Дорога Творця дитина,
На дупло берези сіло,
На залім вільховий стало,
Засьвітило раз палюче,
Вдруге, щоб зняла ся пара
Втретє, горяче-пекучо,
І лихе приспало кодло
І знесилило Манaлю
Всїх тих юнаків з мечами
Дїлуганів із киччям,
Средовічних списоносців
І ширя, летївши звідти,
Надлїтаючи до неба,
На улюбленеє місце,
На свою містину давню.
Леммікейненова мати
Узяла граблї залїзні,
Загріба, шукає сина
У шумливім водоспадї,
Серед бурного потоку,
Загріба і не знаходить.
От вона чепляє глибше,
І сама вступила в воду,
По підвязку стала в хвилї,
В течію оту по пояс,
Загрібає по потоку,
В течії шукає сина
А відтак іде навпроти,
Переходить раз і другий
Ловить синови кошулю,
Ловить з тяжкою нудьгою,
Переходить знов рікою
Витяга панчохи й шапку,
Ті панчохи тягне з сумом,
Тягне шапку ту з журбою.
Знов вона ступає глибше,
В глибочінь саму Манaлі,
В довжину бере граблями,
І упоперек удруге,
Втретє навкося громадить.
Іно лиш за третїм разом

Сніп великий зачепила,
На зубці грабель залізні.
Не самий то сніп ізринув
Сам веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомієлі,
За зубці з ним зачепив ся,
Підмезинним тільки пальцем,
Тільки лївою ногою.
Появив ся Леммікейнен,
Той веселий син Калеви,
На греблях на мідь багатих
На хребті блискучім моря.
Та шматків забракло кілька,
Голови шматка з рукою,
І других дрібненьких часток,
Та життя йому забракло.
Отоді міркує мати,
І таке мовляє слїзно:
„Чиж отут не вийде мужа,
Чиж не буде тут героя?“
Крук оті слова вчуває
І їй каже на відповідь:
„Той, хто зник, не буде мужем,
Наново герой не стане.
Вже сиги пожерли очи
І роз'їли плечи щуки;
Кинь в струмок його ти знову,
Кинь у нурти Туонелі,
Щоб він там тюленем став ся,
На кита, щоб перекинувсь“.
Леммікейненова мати,
Все не кида сина в воду,
З жвавим серцем зануряє
Ті граблї вона у воду,
В довжину тієї річки,
Вдовж і впоперек Туоні.
Голови шмат ловить, руку,
І спинних кісток частинки,
І кавалки кульшів ловить,
Инших ще багато куснів.
І складає тіло сина,
Леммікейнена свойого
Притуля до мяса мясо,
Кісточки всї доміряє,
Член привязує до члену,
І стискає міцно жили.
Цупко звязує ті жили,
І кінці з кінцями зводить,
Жил нитки вона всї лїчить,
І слова такі мовляє:
„Панно жил, струнка на зріст ти,
Совнетар,*) ти жил богине,
Ти прядеш чудово жили,
Пряхо з струнким веретенцем,
З верстаком на мідь багатим,
З колесом його залїзним;
Ти приходь, тебе прошу я,
Ти приходь, тебе благаю,
Жил жмуток неси рукою,
Звязку шкір неси в приполї,
Щоб звязать міцнїше жили,
Їх кінці скріпити лучче,
В ранах сих, що ще відкриті,
В сих дірках, що тут відверті
Як сього, ще буде мало, —
Є там високо в повітрі,
Є дївчина в міднім човні,
В човні з накриттям червоним,
Панно ти зійди з повітра
Ти з небес, дївчино, пупа,
Переплинь на сих ти жилах
Переїдь по членах, панно,
По кістках порожних плавай
По дірках, що тут у членах
Поклади на місце жили,

---

*) Мабуть від suon — патроную.

Де вони лежали спершу;
Ти заллєш великі жили,
Знов вони візьмуть ся бити,
Перевяжеш сухожилля,
І малі завяжеш жили.
Голку ти візьми мякеньку
Усели шовкову нитку,
Ший ти голкою мякою,
Оливяною цюруй ти.
Жил кінці та голка стягне,
І шовкова нитка звяже.
Як сього ще буде мало,
Сам всевіда-Сотворитель,
Запряжи моторних коний,
Румаків баских і бистрих,
І строкатими санками
Переїдь і кости й члени,
І те мясо, що тріпоче.
Переїдь ти жили бучно,
Привяжи до костий мясо,
Приважи до жили жилу,
Ти срібло полож на скрепи,
На жилок уразки злото.
Там же, де розсілась шкіра,
Дай рости новій ти шкурі;
Там, де жили розірвались,
Ти позвязуй їх міцніше;
Де нема багато крови,
Там її налий нової;
Де були розбиті кости,
Най там знову виростають,
Де розшарпало ся мясо,
Там звяжи його міцніше,
Ти положйого щільніше,
Де воно лежало перше,
Кість до кости, мясо з мясом,
Прикріпи до членів члени“.
І збирає мати сина,
Мужа, славного героя,
Щоб зажив він так, як перше,
В тій подобі як давніше.
Скріплено було всї жили
Зцементовано кінцями;
Не здолїє муж промовить,
Говорить синок не може,
Сї слова говорить мати,
І таку мовляє мову:
„Де тепер візьму я масти,
Де крапель візьму медових,
Щоб безсилого мастити,
Щоб направить бідолаху,
Щоб він міг промовить слово,
Щоб уста відкрив на сьпіви?
Пташко меду, божа бджілко,
Лїсових квіток царице,
Принеси піди ти меду,
Сцїльників неси солодких,
Із Метсолї запашної
З Тапіолї, що розумне,
Взявши з келишків квітових,
Із голівок трав пахучих,
Щоб болїння втихомирить,
Заспокоїти терпіння“.
Бджілка, пташечка хутенька,
Полетїла, запурхала,
До Метсолї запашної
І розумної Тапйолї,
Виссса квітки на луках,
Язиком медку зварила
Із кінців отих квіткових,
З ста травинок пишно-квітних
І летить назад бренливо,
Прилїта з гудїнням хутко.
Мед солодкий їй на крилах
Повні пірця сцїльниками.
Леммікейненова мати
Забирає масть від бджілки,
І мастить слабого нею
Та невдатника корує.
Масть проте не помогає,
Муж не може мовить слова
Сї слова мовляє мати:

„Бджілко, пташечко кохана,
В инші ти полинь країни,
За девятим морем будеш,
І спустись на виспу в морі,
На пралїсся медовії,
Де хаток Туурі девять,
Де Пальвойнена*) оселї,
Там медок є добродайний,
Там чудовнії є масти
Жилу всякую зміцняють,
Всякий член вони корують,
Принеси тієї масти,
Принеси ті ліки-чари,
Щоб менї покрити лихо,
Щоб загладити нещастя“.
Бджілка лехкий чоловічок,
Запурхала знов далеко,
За девятим морем лине,
Пів-десятого промчала,
День летить, летить день другий,
Так летить вона день третїй,
В комишах не спочиває,
Не сїдає на листочки.
Мчить до острова на морі,
На пролїсся медовії,
Д' вогневому водоспаду,
До ріки сьвятої нуртів,
Там і мед уже зварив ся,
Масть була зусїм готова,
В глиняних мисках маненьких,
В казанах мідяних гарних,
Всї завдовжки тільки з палець
І лишень завширшки з пучку.
Бджілка, бистрий чоловічок,
Позбирала масти пильно.
Не багато плине часу
Ледве мить одна минула,
Вже летить-гуде, вертає
Поспіша з усеї сили.
Шість трима в лапках луш-
пайок,
Сїм шкарупочок на спинцї,
Мастю доброю всї повні,
Чудо-лїками міцними.
Леммікейненова мати,
Сина тею мастю мастить,
Девять мастий положила,
Вісїм різних чудо-лїків.
Не дають вони наслїдку,
Нїчогісенько не вдїють
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Бджілко, пташечко повітра!
Полети бо ще у третє,
На високости небесні,
За девятим небом будеш,
Там багато знайдеш меду,
Сцільників солодких силу,
Бог оден його вживає,
Сам сьвятий той сотворитель,
Він своїх дїтий ним мастить,
Як їх зла мордує сила,
Умочи в медок ти крила
В солодощі легкі пера,
Принеси сцільник на крилах
На своїй обгортцї меду,
Щоб сї болї вгамувати,
Заспокоїти терпіння“.
Бджілка та, розумна пташка,
Промовля слова такії:
„Як туди менї дістатись,
Я безсилий чоловічок!“
„Ти полинеш звідси гарно,
Загудеш вгорі чудово,
Вище місяця під сонцем,
Поуз давних зір небесних.

---

*) Мабуть від palvaan — копчу.

В перший день там пролетївши,
Скронї місяцю зачіпиш,
А на другий надлетиш ти
До лопатки ведмедиці*)
А на третій станеш вище
Над сьоми зірок спиною,
Там не довга вже дорога,
Невеличка тільки смужка,
Там до Божої оселї,
До мешкання пресьвятого“.
Від землї знялась та бджілка
Піднеслась на крилах з дерну,
Віялом махає нїжним,
В гору мчить малими крильми
Понад двором місяцевим,
Зачепила з краю сонце
І Ведмедичинї плечи,
Та сьоми зірок лиш спину.
Полетїла в льох до Бога
До потужного в комори,
Готували ся там лїки
Там виварювано масти
Їх отам у срібних жбанах,
В гарних казанях із злота
Мед варив ся в осередку,
По боках макіші масти,
Готував ся мед на сонцї.
А варились масти долї.
Бджілка, пташечка повітра,
Набира багато меду,
Сцїльників як мога більше,
Небагато плине часу,
Як назад вона вже лине,
Як вертає ся з гудїнням;
Сто ріжків приносить в лапках
Тисячу начиннів инших,
Повних медом і водою
Що-найкраснїшою мастю.

Леммікейненова мати
В рот бере швиденько масти,
На язик покуштувати,
Щоб розсудком скласти цїну:
„Масть така, як їй і треба,
От отсї таємні лїки,
Ними Бог мастить найвищий,
І творець гамує болї“.
Мати сина натирає,
Безталанного корує,
Мастить кости по розщепах,
Члени мастить по суглобах,
Мастить зверху, мастить з споду,
У серединї теж мастить.
Промовля слова такії
І такую мовить мову:
„Синку, прокидайсь від сону,
Залиши свою дрімоту,
У отсїм лихому місцї,
У такім страшному станї“.
Він прокинув ся від сону,
Він підвів ся від дрімоти,
Міг тепер сказати слово,
Язиком він так промовив:
„Довго став я на дозвіллї,
Я дрімав, ледачий, довго,
Ну тай виспав ся-ж я добре
Як мене взяв сон глибокий“.
Леммікейненова мати
Промовля слова такії:
„Спав би ти, нївроку, більше,
Перележав би ще довше,
Ти без матери, нещасний,
Що тебе колись носила.
Ти скажи, синочку бідний,
Ти повідай, щоб я чула:
Хто тебе відніс в Маналю,

---

*) Співзірря — віз

До ріки заслав Туоні?"
Мовив юний Леммікейнен,
Нені так відповідає:
„Пастушисько мокроокий,
Він сліпун з країн дрімотних,
Він мене в Маналю кинув,
До ріки заслав Туоні.
Він послав з води гадюку,
Він із хвиль ехидну вислав
На знебулого героя.
Я не знав, що тут чинити,
Я не знав гадючих болів,
Мук гадюки дудкотіла".
Мати Атина мовляє:
„Недобачливий ти муже,
Проти чаклунів пішов ти,
Хтів заклясти ти Ляпонців,
І не знав ти мук гадючих,
Ні терпінь ехидни злої.
Від води змії початок
У струмку вона родилась,
З мізку доброго у качки,
З мізку чайки, що у морі.
Сієйятер*) плювала в хвилі,
Слину кидала на води,
Розтягла її вода там,
Осьвінуло тихо сонце.
Колисав наводний вітер,
І гойдало подування,
Вигнало з води на беріг,
І відкинуло прибоєм".
Леммікейненова мати
Колисає сина пильно,
До життя вертає знову,
Щоб він став, як був давніше,
Щоб він став ся трохи кращим
І ладнішим як давніше.
І тоді спитала сина,
Ще чого йому бракує.
Відмовляє Леммікейнен:
„Не багато ще бракує:
Там живе моє серденько,
Бавлять ся мої там думи
У північної дівчини,
В кучерявого дівчатка.
Слухати стара не хоче:
Не відасть мені дівчини,
Як що птаха не піймаю,
Як що лебедя не дам їй,
З річки чорної Туоні,
Із струмка сьвятого нурту".
Мати Атина говорить,
Промовля слова такії:
„Най тут лебеді спокійно,
Най пливуть отут тих качки,
На ріці Туоні чорній,
У сьому вогненнім нурті.
Ти ходи на рідні межи,
Вкупі з матїрю смутною
Ти складай подяку долї,
І хвали найперше Бога:
Що тобі дав добру поміч,
До життя тебе вернувши
Із стежок Туоні хитрих,
Із країн Маналї злої.
І чого б могла добитись,
І що вдіяла б найліпше
Я без люблячого Бога,
Без помічника благого".
Встав веселий Леммікейнен,
Навпростець пішов до дому,
Вкупі з матїрю своєю,
З сею жінкою старою.
Залишу отут я Кавко,

---

*) Від syöп — їсти, людожерка.

Леммікейнена покину,
Кину в сьпіванції надовго,
Поверну я хутко сьпіви,
Поведу на инші речи,
На нову зверну я стежку.

Руна шіснайцята.

Старий певний Вейнемейнен,
Заклинач отой одвічний
Будувати взяв ся човник.
Майстрував того він човна
На туманному виріжку,
На лісистім островочку;
Не було деревиі саме
І дощок йому забракло.
Хто-ж йому постачить древа,
Стовбури дубові знайде.
Вейнемейнену на човен,
Щоб у човна дно зробити?
Пеллервойнен, син пролїсся,
Сампса, хлопець той маненький
Він дерев йому постачить,
Стовбури дубові знайде
Вейнемейнену на човен,
Щоб він дно зробив у човна.
От дорогою пішов він,
На схід сонця, на пролїсся,
Де гора одна іде він
І де друга і де третя.
На плечу сокира з злота,
Що мідяне топорище.
Тут надибав він осику,
Що на три сяжнї заввишки.
Він зрубати хтїв осику,
Ню сокирою звалити.
Аж осика мовить слово,
Промовля йому скваппливо:
„Ти чого від мене хочеш,
Ти чого бажаєш мати?“
Мовить Сампса Пеллервойнен,
Він відказує осиції:
„От чого, осико, треба,
От чого я тут бажаю:
Човна дідові шукаю.
Сьпіваку на човен древа“.
Дивовижно відповіла
Стогіллястая осика:
„Потече, потоне човен,
Як що буде із осики,
Осередок мій порожний:
Тричі бо сього вже лїта
Проточив робак серденько,
Під моїм лягав корінням“.
Чує Сампса Пеллервойнен,
І у путь свою пішов він.
Він ступав собі спокійно
На північні йшов пролїсся.
Здибав він ялину йдучи,
Що на шість заввишки сяжнїв
Келепом затяв ялину,
Та сокирою рубнув він,
І такі слова мовляє:
„Чи здаси ся ти, ялино,
Вейнемейнену на човен.
Чи ти добра до будови?“
Просто відмовля ялина,
Голосом гучним сказала:
„З мене байдака не буде,
Шестиребрового човна;
Я попсована ялина.
Крук аж тричі на се лїто
Тут висиджував на версї,
На гіллї моєму ґава“.
Чує Сампса Пеллервойнен
І пішов блукати далї

Він ступав собі спокійно,
На південний край він вийшов;
Дуба він ото надибав,
Девять сяжнів дуб в обіймах.
Поспитав ся він у дуба:
Може, дубе, ти придаш ся
Матїр-дерево, на човен,
На чардак військовій чайцї".
Дуб відказує розумно,
Відмовля таке він слово:
„Так, тут дерева багато,
Щоб зробити тром у човна.
Я ставний, не маю вади,
І осердя не порожне:
Бо вже тричі на се літо
В що найгорячішу спеку,
Сонце сходило у мене,
На вершку сьвітив ся місяць.
В вітах кукала зозуля,
У горі пташки сиділи".
Чує Сампса Пеллервойнен
І бере з плеча сокиру,
Затинає ним по дубу,
Лезом він рубає гострим,
Швидко дерево схиляє,
Дуб стрункий до долу валить,
Він відтяв йому верхівя,
Розрубав йому він стовбур,
І на дно руба шальовки.
Нарубав дощок без ліку
На байдак сьпівцеви гарний,
Вейнемейнену на човен.
Старий певний Вейнемейнен
Заклинач отой одвічний,
Закляттям будує човен,
Він байдак збиває сьпівом
Із кавалків того дуба,
Із останків деревини.
Засьпівав і дно готово
Засьпівав — з'явились боки,
Засьпівав він третю пісню
Й кочета на човен вийшли.
Закріпив кінцї він ребрам,
Стисло їх злучив боками.
От і злучено вже ребра
І повязано до купи,
Та словечок трох забракло,
Щоб в човнї зробити линви,
Щоб на сподї трам скінчити,
Щоб зробить облавок швидче.
Старий певний Вейнемейнен,
Заклинач отой одвічний,
Промовля слова такії:
„Лишенько менї у сьвітї!
Не спустить на море човна,
Байдака нового в хвилї.
Погадав, поміркував він
Деб йому знайти три слові,
Роздобути ті закляття,
Чи не в мізку голубячім,
Чи не в головах лебедих,
Чи не в гусячих лопатках?
Він пішов трох слів шукати,
Лебедів убив він купу
І гусий велике стадо,
Ластівок забив багато,
А знайти не може слова,
Не знайшов анї півслова.
Погадав, поміркував він,
Чи я слів тих не здобуду
В язиках оленів лїтних
Або вивірцї у ротї.
Він пішов трох слів шукати,
Він заклять пішов ловити,
Перебив табун оленів,
Настріляв горище білок,
Слів багато він знаходить,
Що не стануть у пригодї.
Погадав, поміркував він:
„Сотню слів знайду я певно
У оселях на Туонї
І в Манолїних будинках".

Він трох слів пішов узяти
В панстві хмурого Туоні.
Йшов швидкими він ступнями,
Чагарами йшов він тиждень,
Чеберцем ішов він другий,
Ялівцем ішов він третій;
Бачить він Туоні виспу,
Він уздрів горбок Малалї.
Старий певний Вейнемейнен
Як покликне в голос гучно,
Уз потока Туонелї,
Уз глибоких вод Маналї:
„Дай човна Туонї дочко,
Дай порон, Маналї чадо,
Щоб я річку переплинув,
Там дістав ся перетоком“.
Донечка мала Туонї
Панна юная Маналї
Що там сукню вишивала,
Виполїскувала хусти,
На ріцї Туонї хмурній,
В глибокости вод Маналї,
Промовля слова такії
І такую мовить мову:
„Надійде під тебе човник,
Як що скажеш ти причину,
З чого ти прийшов в Маналю,
Що й хороба не побила,
Люта смерть дала ощадок
І не знищило що инше.
Старий певний Вейнемейнен,
Промовля слова такії:
Взяв мене сюди Туонї,
Запровадив з сьвіту Мана“.
Донечка мала Туонї
Молода Маналї панна,
Промовля слова такії:
„Брехуна от я й піймала:
Як би взяв тебе Туонї,
І притяг зі сьвіту Мана,
Сам би ніс тебе Туонї,
Сам потяг би Маналяйнен,
Дав би сам Туонї шапку,
Дав би Мана рукавицї.
Вейнемейнене, мов правду,
Що тебе в Маналю тягне?“
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такії:
Привело мене залїзо,
Сталь веде мене в Маналю“.
Донечка мала Туонї
Молода Маналї панна,
Промовля слова такії:
„Брехуна я бачу зараз:
Привело в тебе залїзо,
Або сталь в Туонї панство
Крів текла б тобі по сукнї,
Дзюркотала би червона.
Вейнемейнене, мов правду,
Хоч тепер її повідай“.
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такії:
„Ніс мене в Маналю човник
До Туонї несла хвиля“.
Донечка мала Туонї
Молода Маналї панна,
Промовля слова такії:
„Брехуна я зараз бачу:
Занесла б вода в Маналю,
Або хвиля до Туонї
Тоб текла вода по сукнї,
І котилась пеленою.
Ти скажи відверто правду:
Що тебе в Маналю тягне?“
Знов старенький Вейнемейнен
Ще наважив ся збрехати:
„Взяв вогонь мене в Маналю,
І приніс к Туонї пломінь“.
Донечка мала Туонї
Молода Маналї панна
Промовля слова такії:
„Бачу я брехню виразно:

Як би взяв вогонь в Маналю,
І приніс як би поломінь,
Кучері б спалив вогонь той,
Борода б не вийшла ціла.
Вейнемейнене старенький,
Як що хочиш сісти в човен
Всю сказати правду мусиш
Положити край неправді!
На що ти прийшов в Маналю,
Що й хороба не забила,
Люта смерть дала опцадок,
І не знищило що инше?"
Мовив старий Вейнемейнен:
„Набрехав тобі я трошки,
Не сказав тобі я правди,
Так тепер скажу запевно.
Змайстрував я штучно човник,
Збудував байдак я сьпівом,
День сьпівав, сьпівав я другий,
А на третій день зломив я
Сї санки пісень чудових,
Полози зламав я сьпіву,
І пішов сюди в Маналю,
Щоб собі узяти свердло,
До пісень наладить санки,
Санки наново направить.
Надішли тепер ти човна,
І пошли порона звідти.
Щоб рікою перейшов я,
Перетоком там дістав ся".
Лаялась Туонї донька,
Так костила Мани панна.
„Ти дурний єси й безглуздий,
В мізку завязку не маєш!
Без причини, без хороби
До Туонї ти мандруєш —
Ти б зробив багато краще,
Як би йшов собі до дому,
Бо до Мани йде багато
Та не дуже звідти зайде".
Мовив старий Вейнемейнен:
„Най баби вагатись мають,
А не муж, хоч найслабіший,
Не герой, хоч би плохенький.
Човник дай, Туонї донько,
Дай порон, Маналї чадо".
Туонївна їде з човном,
Вейнемейнена відвозить,
Через переток вузенький,
На той бік аж через річку.
Промовля слова такії:
„Вейнемейнене старенький,
Ти живий прибув в Туонї,
Не померлий в панство Мани".
От ґаздиня Туонетар
Ся старенька у Маналї
Принесла в начиннях пиво,
Держить кухоль за два вушка.
Промовля слова такії:
„Випий, діду Вейнемейнен!"
Старий певний Вейнемейнен
Подививсь на кухоль повний:
Крекчуть жаби там у кухлї
Хробаки лежать краями.
Мовить він слова такії:
„Не на те сюди прибув я,
З кухля Мани, щоб напитись,
Посуд вихилить Туонї
Топить ся пияка з пива,
Кухлїв вихиляч вмирає."
Мовить панї в Туопелї:
„Вейнемейнене старенький!
На що ти прийшов в Маналю,
І в оселю Туонелї,
Перше, нїж покликав Мана,
Нїж казав прийти Туонї".
Мовив старий Вейнемейнен:
Будував собі я човна,
Байдака нового ладив,
В трох словах я мав потребу,

Щоб кінці закрить щільніше,
Щоб човновий зад покрити.
Не знайшов я трох словечок,
Не дістав я їх на сьвіті,
Мусів братись до Туоні
Йти був мусив до Маналї,
Щоб трох слів собі здобути,
І щоб вивчити заклятя".
Аж ґаздиня Туонелї
Промовля слова такії:
„Слів не дасть тобі Туоні
І не скаже зроду Мана.
Ти уже не можеш звідти
За життя своє ніколи
Під свою вернутись стріху,
Вийти в сторону питиму".
Накидає сон на мужа,
Відпочить кладе приблуду,
На Туоніну лїжницю.
Том лежав герой дрімотно,
Затопив ся в сон глибокий,
І свою розкидав одїж.
Там була одна бабуся
З щелепом відвислим гострим,
Що нитки з залїза пряла;
Виливала нитку з міди,
Сто сітів вона напряла
Наплела сїток аж тисяч,
Якось піччю, теплим лїтом,
Десь в воді там, на камінню
Був оден дїдусь в Маналї,
Мав старий всього три пальці;
Виплїтав з залїза сїти,
Лаштував він сїти мідні.
Сто сітів наплїв старенький,
Тисячу сїток скінчив він
Теї ж ночи, теплим лїтом
Там в водї на тім камінні.
У Туонї сина пальці.
Мов гаки були залїзні
Сто сітів він розставляє
На протоці Туонелї,
Вдовж і впоперек їх ставить,
Ставить навкося ті сїти,
Щоб не вийшов Вейнемейнен,
Щоб не вислизнув друг моря
За свого життя нїколи
Аж допоки сяє місяць,
Із осель на Туонелї
З тих будов що на Маналї.
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такії:
„Чи ж менї не спало лихо,
Не взяла лиха година,
Тут в оселях Туонелї,
В будуваннях сих Маналї?"
Швидко він міня подобу,
В тїлї иншим об'явив ся,
Чорний він до моря лине,
В очерети осокою,
Хробаком залїзним лїзе
І склезить як та гадюка,
Крізь потоки Туонелї
Крізь сїтів Туоні сотню.
Зняв у гору син Туонї
Пальці ті — гаки залїзні,
Вийшов рано він у ранцї,
Подививсь пішов на сїти,
Там знайшов пестрюгів сотню,
Тисячу рибок дрібніших,
Не знайшов він тільки Вейно,
Не знайшов морського друга.
Вийшов старий Вейнемейнен
Вийшов він із Туонелї
І сказав слова такії;
І такую мовив мову:
„Ти ніколи, Боже добрий,
Не пускай нікого зовсім
Щоб свавільно був у Мани,
Входив у Туонї панство.
Бо багато, що приходять,
Дуже омаль, що виходять

Із осель на Туонелї
Із будов, що на Маналї“.
Далї так він мовить слово,
Так він молоді повідав,
Що тепер доходить зросту,
Молодому поколїнню.
„Ви сини земні до віку,
За життя свого нїколи,
Не кривдїть ви неповинних,
Не чинїть безвинним лиха,
Щоб не бачити віддяки
В тих оселях у Туонї;
Там самим, що винні місце,
Там самим ганебним ложе:
Під розпаленим камінням,
Під палаючим бескетом,
Накриття вже там гадюче,
Їм готове там зміїне.

Руна сїмнайцята.

Старий певний Вейнемейнен
Не виносить трох словечок
Із осель на Туонелї
Із будов, що на Маналї
Думав розумом своїм він
Розважав він головою:
Де б він слів знайти міг троє
Заклинань тих роздобути.
Йшов йому пастух напроти
Промовля слова такії:
„Слів знайти ти можеш сотню
Тисячу пісень уміти:
Віпунен*) тобі їх скаже
В шлунку дужого їх знайдеш.
Є до Віпунена стежка,
Є на місце те дорога,
Не така щоб що-найлїпша,
Не така щоб і найгірша
Часть дороги йти ти мусиш
Жалами голок жіночих;
Перейти ти другу мусиш
На вістрях мечів залїзних;
Перейти частину третю
Лезами сокир повинен“.
Старий певний Вейнемейнен
Погадав про сю дорогу,
Йде до коваля до горна,
Промовля слова такії:
„Ільмарінене ковалю,
Скуй менї обуву з стали.
Чоботи менї залїзні,
Скуй залїзную кошулю
Та підойми із залїза
Булаву із стали викуй,
Щоб було доволї стали
Зверху щоб було залїзо
Я трох слів здобути хочу,
І заклять собі дістати,
В шлунку дужого набути
Віпунен менї їх скаже“.
Сам коваль той Ільмарінен
Промовля слова такії:
„Віпунен умер віддавна
Вже давно позник Антеро*)
Пасток він давно не ставить
І сітів не напинає,
Не довідатись у його,
Не знайти нї півсловечка“.
Старий певний Вейнемейнен
Не вважа на те, мандрує,

*) Від vіри — комір.
**) Друге йменнє Віпунена.

Перебіг у день він перший
Жалами голок жіночих
А дня другого чвалає
На вістрях мечів героїв
Точить ся, іде у третій
Лезами сокир гострених.
Віпунен з пісень славетний
Той потужно-дужий старець,
Там лежав собі простягшись
І з закляттями і з сьпівом,
На плечу росте осика,
Та березина на скронях
І на підборіддї вільха,
В бородї нависли верби,
Потяглись із лоба сосни
Між зубів хитались ялї.
От надходить Вейнемейнен,
Меч залїзний висуває
Із піхов із шкури тягне,
З череслів своїх знимає,
На плечу руба осику
І березину на скронях,
Вільхи валить з підборіддя
В бородї ряснії верби,
Кедри він руба на лобі
На зубах стина ялини.
Устромля залїзну палю
В ріт Віпунену великий,
У його гидкії ясла
Та крізь щелеп скрегітливу,
Промовля слова такії:
„Встань служебниче людини,
Та покинь свій сон глибокий,
Довговішную дрімоту!“
Віпунен з пісень славетний
Залишає сон глибокий;
Він удар жорстокий чує,
Відчуває він болїння,
Він куса залїзну палю,
Та мяке залїзо зверху:
Перегризти годї стали
Прокусить в залїзї серця,
Старий певний Вейнемейнен
В ротї стоячи, спіткнув ся,
У середину ногою,
Лївою ногою слизнув
В ріт Віпунену великий,
Між боріднями кістками,
Віпунен з пісень славетний
Відкриває рота ширше,
Розширя куток він рота,
Проковтнув з мечем героя,
Перейти пустив крізь горло
Вейнемейнена старого.
Віпунен з пісень славетний
Промовля слова такії:
„Вже чого, чого не їв я.
Я ковтав козу з вівцею,
І корову яловицю,
Кабана глитав охоче,
Та ніколи ще такого
Я не коштував шматочка“.
Мовить старий Вейнемейнен
Промовля слова такії:
„Бачу я спіткало лихо
Вибухла біда на мене
У вузькій кошарі Хійсї;
У могильнім склепі Кальми“.
Погадав, поміркував він,
Як же бути, що чинити?
Мав ножа собі при боцї,
Що держак увесь у жилках,
З його човник змайстрував він
Збудував байдак майстерно
І поплив у тому човнї
В кишках він гребе усюди,
Переходами громадить,
І по закутках насилу.
Віпунен з пісень славетний
Зовсїм тим не турбував ся,
Зараз взяв ся Вейнемейнен
Лаштуватись до кування